

УДК 378.147

Превентивна освіта як системний компонент здоров'язбереження

PREVENTIVE EDUCATION AS A SYSTEMIC COMPONENT OF HEALTH CARE

ЛАВРОВА Лариса – кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри виховання та культури здоров'я, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8027-3364>

БРАТАНІЧ Борис – доктор філософських наук, професор, професор кафедри виховання та культури здоров'я, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7175-924X>

СІЛОШЕНКО Ірина – старший викладач кафедри виховання та культури здоров'я, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0009-0009-6255-8599>

LAVROVA Larisa – Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Education and Health Culture, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», 70, Volodymyr Antonovych str., Dnipro, 49006, Ukraine

BRATANICH Boris – Doctor of Philosophy, Professor, Professor of the Department of Education and Health Culture, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», 70, Volodymyr Antonovych str., Dnipro, 49006, Ukraine

SILOSHENKO Iryna – Senior Lecturer of the Department of Education and Health Culture, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», 70, Volodymyr Antonovych str., Dnipro, 49006, Ukraine

Анотація. У статті на основі вітчизняних наукових розвідок проаналізовано особливості превентивної освіти як складової та механізму здоров'язбереження у вітчизняній педагогіці. Показано, що величезна кількість ризиків для українського суспільства та кожного громадянина створюють ситуацію, коли лише системно-превентивна переорієнтація в освітній сфері може стати умовою подолання цілком реальних загроз психічному, духовному та фізичному здоров'ю людей з продукуванням соціального відчуження підростаючого покоління та масової поведінкової деструктивності, що в своїй сукупності загрожують руйнацією і суспільства, і особистості. Аргументовано, що ризики медійно-інформаційного суспільства, і загрози інформаційної війни в умовах зовнішньої агресії росії вимагають створення ефективної та цілісної системи попередження педагогічними засобами девіантної поведінки у середовищі підростаючого покоління. Принциповою особливістю такої моделі превентивно-освітньої діяльності є її атрибутивність стосовно всього педагогічного процесу загалом у межах більш загальної цілі формування духовної культури здобувачів освіти. Здоров'язбереження є одним з пріоритетних орієнтирів становлення ефективно діючої в сучасних умовах системи превентивно-освітнього впливу на підростаюче покоління та суспільство, зокрема, у контексті реформ Нової української школи. Превентивна освіта розуміється у вигляді комплексного та цілеспрямованого впливу на особистість у ході активної та динамічної взаємодії останньої з різноманітними соціальними інститутами, насамперед освітніми. Превенція відповідно має бути компонентом будь-якого

соціально-педагогічного процесу як змістовний атрибут, який суттєво посилює позитивний зміст соціоцентричного потенціалу та міжсуб'єктної взаємодії освіти. Превентивна освітня діяльність у будь-якому разі ґрунтується на засадах Нової української школи з акцентуванням особистісно зорієнтованого підходу та компетентнісного навчання. Виховні цілі пов'язані з формуванням системи цінностей та життєвих навичок, що дозволяють особистості самостійно визначати конструктивні та значущі життєві пріоритети для власного розвитку, самореалізації та моделей поведінки.

Ключові слова: превенція, здоров'язбереження, девіація, освітні реформи, цінності, особистість.

Summary. *The article analyzes the peculiarities of preventive education as a component and mechanism of health protection based on domestic scientific research. It is shown that a huge number of risks for Ukrainian society and every citizen create a situation when only systemic and preventive reorientation in the educational sphere can become a condition for overcoming very real threats to the mental, spiritual and physical health of people with the production of social alienation of the younger generation and massive behavioral destructiveness, which together threaten the destruction of both society and the individual. It is argued that the risks of the media and information society and the threats of an information war in the conditions of Russia's external aggression require the creation of an effective and integrated system of preventing deviant behavior among the younger generation by means of educational means. The principle feature of this model of preventive and educational activity is its attribution in relation to the entire educational process in general within the more general goal of forming the spiritual culture of education seekers. Health protection is one of the priority guidelines for the formation of a system of preventive and educational influence on the younger generation and society that is effective in modern conditions, in particular, in the context of the reforms of the New Ukrainian School. Preventive education is understood as a complex and purposeful influence on the individual in the course of the latter's active and dynamic interaction with various social institutions, primarily educational. Accordingly, prevention should be a component of any socio-pedagogical process as a meaningful attribute that significantly enhances the positive content of sociocentric potential and intersubjective interaction of education. In any case, preventive educational activity is based on the principles of the New Ukrainian School with an emphasis on a person-oriented approach and competence training. Educational goals are related to the formation of a system of values and life skills that allow individuals to independently determine constructive and meaningful life priorities for their own development, self-realization, and behavior patterns.*

Key words: prevention, health care, deviation, educational reforms, values, personality.

Вступ. Превентивна освіта набула поширеності в останні 20–30 років у зв'язку з потребами використання освітніх ресурсів для попередження та мінімізації впливу негативних соціокультурних чинників на підростаюче покоління в умовах розвитку медійно-інформаційного суспільства, яке цілком справедливо характеризують як суспільство ризику. В Україні необхідність системного підходу до вирішення проблем попередження ризиків у просторі соціалізації, пов'язаних з аддикціями та девіаціями, є особливо актуальною внаслідок того, що і становлення підростаючого покоління, і життєдіяльність дорослих відбувається у складних умовах військових дій, соціальних турбулентностей, ідеологічного впливу держави-агресора тощо. Можна констатувати наявність тенденції до загострення усіх соціальних чинників продукування деструктивної поведінки людей та формування антисоціальної системи цінностей. Реально виникла загроза зростання чисельності людей з тими чи іншими порушеннями психіки та норм поведінки в умовах війни та деформації багатьох соціальних процесів. Спостерігається зростання агресивної, протиправної, деструктивної поведінки, і особливо загрозливою є ситуація серед підростаючого покоління, яке найбільш тяжко сприймає лихоліття війни. Усе це свідчить про необхідність актуалізації превентивних ресурсів цілеспрямованого педагогічного впливу для забезпечення ефективної протидії як системним чинникам ризику, так і впливу фактору війни на підростаюче покоління.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню превентивної освіти як одного з напрямів інноваційного розвитку галузі в умовах медійно-інформаційного суспільства присвятили свої роботи такі вітчизняні фахівці як С. Бутенко, В. Денисюк, Л. Дубчак, Т. Мочан, О. Наумкіна,

О. Романова, Т. Струкова, Т. Туркот та інші. У центрі уваги науковців здебільшого знаходиться проблематика технологій здійснення профілактичної роботи та превенції аддиктивної поведінки. Достатньо детально аналізуються соціальні функції превентивної освіти та взаємодія освіти з соціально-виховними інституціями. Разом з тим на периферії наукових розвідок залишається проблематика як атрибутивності превентивної освіти усім напрямом галузевих реформ, так і її визначеності завданнями педагогічного впливу на особистість для забезпечення духовного, психічного, соціального та фізичного здоров'я підростаючого покоління.

Мета статті – визначити роль превентивної освіти в системі педагогічного забезпечення інтегрованого здоров'я особистості в умовах суспільства ризику.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні вітчизняна система освіти, як і інші структурні складові соціально-виховного та соціалізуючого впливу на підростаюче покоління, демонструють неготовність протистояти комбінованій дії загальних ризиків медійно-інформаційного суспільства та негативного впливу війни на підростаюче покоління. Потрібно констатувати наявність негативних тенденцій життя в країні та чинників публічного управління, недостатню ефективність та організованість дій освітніх закладів та установ, розрізненості й несистемності дій інститутів соціалізації та громадських організацій, що має своїм наслідком послаблення резистентності населення, насамперед дітей та молоді, до впливу негативних факторів зовнішнього середовища в умовах воєнного стану.

Загострення цієї проблеми значною мірою пов'язане з відсутністю комплексної та ефективної системи превентивної освіти, що в сучасних умовах стала б чинником консолідації усіх інституційних зусиль суспільства щодо мінімізації ризиків соціальних девіацій. Величезна кількість ризиків для українського суспільства та кожного громадянина створюють ситуацію, коли лише системно-превентивна переорієнтація в освітній сфері може стати умовою подолання цілком реальних загроз психічному, духовному та фізичному здоров'ю людей з продукуванням соціального відчуження підростаючого покоління та масової поведінкової деструктивності, що в своїй сукупності загрожують руйнацією і суспільства, і особистості [3, с. 126].

Вітчизняні дослідники вказують на загострення в умовах війни насамперед ціннісно-психологічних чинників деструктивної поведінки, таких як життєвий дискомфорт, страх та негативні переживання, втрата духовно-ціннісних орієнтирів в умовах соціальної дезорганізації, невизначеність життєвих перспектив та сенсожиттєвих пріоритетів тощо. Доцільно говорити і про інформаційну дезорієнтацію підростаючого покоління, одним з аспектів якої є відсутність у молоді інформації щодо потенційної небезпеки деструктивної поведінки. ЗМІ, наприклад, постійно фіксують факти співробітництва молодих людей і навіть школярів з агресорами та достатньо масові прояви їхньої терпимості до агресора у соціальних мережах. Загострюючим цю ситуацію чинником є неефективна комунікація з дітьми та молоддю у вітчизняних освітніх закладах, та навіть в цілому в інформаційному просторі в умовах атомізації та часткової дезорганізації українського суспільства.

Надпотужним чинником загострення ситуації з розвитком девіантної поведінки в суспільстві виступають ЗМІ та в цілому інформаційні системи масової комунікації, що базуються на використанні мережі Інтернет. Тут підростаюче покоління просто тоне в аудіовізуальному просторі насильства, розпусти, жорстокості, гедоністичного способу життя тощо. В умовах інформаційної війни засоби електронної комунікації, які часто зазнають ворожих впливів, цілком певно можна зараховувати до факторів девіантної поведінки. При цьому слід мати на увазі, що поширеність електронних масових комунікацій вже не дає можливості боротися з негативним інформаційним впливом шляхом обмежень та заборон. По суті єдиним інструментом ефективною протидії в цій ситуації є превентивні освітні впливи, що дозволяють сформувати у підростаючого покоління свого роду духовний імунітет до

деформуючого медійно-інформаційного середовища за рахунок високих ціннісно-моральних життєвих орієнтирів [6, с. 110].

В умовах зростаючих загроз духовно-ціннісних дезорієнтацій в інформаційному просторі вітчизняний превентивно-освітній потенціал є явно недостатнім в силу відсутності системності та організованості роботи щодо попередження ціннісних девіацій. Домінуючі позиції продовжує займати правоохоронна та суміжна з нею практика профілактичної діяльності серед дітей та підлітків, в основі цієї роботи знаходяться не превентивно-освітні, а адміністративно-авторитарні підходи, орієнтовані на подолання вже наявних негативних наслідків [10, с. 153].

Водночас і ризики медійно-інформаційного суспільства, і загрози інформаційної війни в умовах зовнішньої агресії росії вимагають створення ефективної та цілісної системи попередження освітніми засобами девіантної поведінки у середовищі підростаючого покоління. Принциповою особливістю такої моделі превентивно-освітньої діяльності є її атрибутивність стосовно усього освітнього процесу загалом у межах більш загальної цілі формування духовної культури здобувачів освіти у межах соціоцентричних та гуманоцентричних орієнтирів соціалізації.

Орієнтирами становлення ефективно діючої в сучасних умовах системи превентивно-освітнього впливу на підростаюче покоління та суспільство, зокрема, у контексті реформ Нової української школи, загалом мають бути вирішення наступних проблем українського суспільства [12, с. 84]:

По-перше, формування освітнього середовища, сприятливого для збереження духовних традицій та розвитку соціально активної, ініціативної, творчої та духовно і фізично здорової особистості з мотивацією до служіння країні і її народу.

По-друге, стимулювання в освітньому просторі та забезпечення потреби здобувачів освіти та соціокультурного оточення у реалізації суб'єктних прагнень до здорового (у цілісному сенсі) та соціально орієнтованого способу життєдіяльності.

По-третє, створення в освітній сфері передумов та доступних для освітніх суб'єктів соціальних та особистісних механізмів самоактуалізації та самореалізації, здійснення власних прагнень, прав, сенсожиттєвих пріоритетів у межах єдиної інтегрованої системи забезпечення гармонії особистісних та соціальних у контексті реалізації права людей на захист від деструктивних впливів та загроз.

По-четверте, утвердження в освітньому середовищі принципів особистісного ставлення та гуманізму щодо освітніх суб'єктів, які реально чи потенційно знаходяться в умовах пресингу з боку деструктивних впливів чи схильні до девіантної поведінки, керуючись нормою допомоги для подолання кризової ситуації, а не покарання.

По-новому потрібно поглянути і на структуру превентивної освіти, в якій традиційно виділяється кілька напрямів діяльності. Комплекс наукового супроводу фокусується на аналітичній та узагальнюючій діяльності й орієнтований на обґрунтування як ефективних методологій дослідження превентивної освіти, так і технологій для реалізації наукових теорій. У межах цього ж напрямку здійснюється узагальнення досвіду та на цій основі обґрунтування напрямів наукового забезпечення конкретних практичних проектів превентивно-освітнього спрямування і системних інновацій у цій царині.

Безпосередньо вказані проекти та програми реалізуються у межах комплексу власне превентивно-освітньої діяльності навчально-виховного характеру. Саме тут здійснюється формування відповідних компетенцій здобувачів освіти стосовно ризиків та загроз девіацій, а також формуються цінності, мотивація та оволодіння інструментарієм для убезпечення кожним з них себе від цих ризиків.

Психологічно-діагностичний комплекс превентивно-освітньої діяльності концентрується навколо дослідження специфіки здобувачів освіти як суб'єктів та об'єктів цієї діяльності. Для

цього вивчаються та використовуються в освітній практиці основні особистісні характеристики у контексті соціокультурного оточення здобувачів освіти – особливості здоров'я, поведінки, фізичного та духовного розвитку, схильностей та характеру, мотивів та звичок, способу життя та сенсожиттєвих пріоритетів, комунікації та статусу, соціального оточення та референтної групи тощо.

Комунікативно-організаційний комплекс превентивно-освітньої діяльності виступає в якості механізму реалізації практичних впливів на здобувачів освіти з використанням спеціалізованого інструментарію когнітивно-ціннісного характеру. Фокусом зусиль у цьому випадку є створення середовища для творчої самоактуалізації особистості, а остання розглядається в якості загального фундаменту попередження девіацій та усунення їх ризиків [7].

Подібна традиційна структура не повністю відповідає сучасним потребам превентивно-освітньої діяльності, оскільки орієнтується переважно на попередження лише деструктивної поведінки чи нездорового способу життя, а також здійснення соціально-правового захисту підростаючого покоління [2, с. 151]. Однак сучасні інтерпретації цієї діяльності, зокрема, артикульовані у національній Концепції превентивного виховання дітей і молоді України, є значно ширшими і змістовнішими. Превентивна освіта розуміється у вигляді комплексного та цілеспрямованого впливу на особистість у ході активної та динамічної взаємодії останньої з різноманітними соціальними інститутами, насамперед освітніми. Цей вплив спрямовується на забезпечення фізичного, психічного, духовного, соціального розвитку особистості, який формує її імунітет до негативних процесів та явищ соціального середовища, а також сприяє профілактиці й корекції різноманітних асоціальних проявів у діяльності й поведінці людей [5, с. 399]. Превентивна освіта охоплює як сферу превентивного виховання, так і навчальну та просвітницьку діяльність.

Уже було показано, що превентивна діяльність має розглядатися як самостійна галузь освіти, оскільки вона визначається об'єктивними чинниками та інтегрується у превентивну освіту. Превентивна освітня діяльність спрямована на кожну людину в контексті попередження девіантної антисоціальної поведінки, а також роботи з людьми, які перебувають у несприятливих життєвих та соціальних умовах, чи вже характеризуються негативною поведінкою або стали на шлях антисоціальної та протиправної поведінки. Превенція відповідно має бути компонентом будь-якого соціально-педагогічного процесу як змістовний атрибут, який суттєво посилює позитивний зміст соціоцентричного потенціалу та міжсуб'єктної взаємодії освіти. Превентивна освітня діяльність у будь-якому разі ґрунтується на засадах Нової української школи з акцентуванням особистісно зорієнтованого підходу та компетентнісного навчання.

У зв'язку з викладеним вище, системну основу превентивної освіти слід визначити як інтегруючу мету досягнення сталої, соціально-орієнтованої та конструктивної поведінки соціальних суб'єктів, формування їхнього імунітету до негативних впливів соціального середовища. У межах цієї мети слід виділити ряд конкретних завдань профілактичної та освітньої діяльності, на основі яких має будуватися система превентивних впливів [4, с. 118]. Власне виховні цілі пов'язані з формуванням певної системи цінностей та життєвих навичок, що дозволяють особистості самостійно визначати конструктивні та значущі життєві пріоритети для власного розвитку, самореалізації та моделей поведінки. Виходячи з цілей можна сформулювати основні завдання як основу функціональності системи превентивної освіти. Основними завданнями є такі:

- розуміння того, що мають формуватися якості, що сприяють інтелектуальному, моральному, етичному та естетичному розвитку, а також забезпечують розвиток стійкості до негативних впливів середовища;

- здійснення просвітницьких та виховних впливів, спрямованих на запобігання залученню людини до сфер негативних комунікацій та взаємодій;
- формування системи профілактичної та виховної допомоги людям, які перебувають у процесі подолання негативних соціальних впливів;
- забезпечення належної соціальної реінтеграції осіб з антисоціальною чи протиправною поведінкою;
- заохочення людей до здорового способу життя (у фізичному, психічному та духовно-ціннісному сенсах) та позитивної соціальної орієнтації, зокрема через навчання життєвим навичкам та набуття відповідних життєвих компетенцій;
- сприяння формуванню механізмів взаємодії освіти з іншими соціальними та державними інститутами для забезпечення цілей профілактичної та просвітницької діяльності превентивного характеру.

Узагальнюючи напрямки реалізації зазначених завдань, доцільно розробити питання щодо змісту функціональних імперативів превентивної освіти як системи. Природно, що така система має складатися з узагальнених функцій, які є основою досягнення її цілей і завдань. На наш погляд, до узагальнених функцій превентивної освіти слід віднести діагностику та прогноз, корекцію та реабілітацію, навчання та консультування, організацію та методіку, інтеграцію та навчання, дослідження та моделювання. Вони чітко пов'язані із завданнями системи превентивної освіти, мають досить високий рівень узагальнення і водночас можуть чітко визначити структурну та організаційну основу їх реалізації [11, с. 109].

Розрізнені та запізнілі заходи та реакції на деструктивну поведінку мають бути замінені інтегрованим комплексом превентивних впливів, що спираються на: а) сукупність методик та технологій творчого та соціально-орієнтованого розвитку особистості; б) систему ранньої діагностики та профілактики можливих ціннісних та поведінкових відхилень; в) корекцію поведінки на особистісному та груповому рівнях в контексті взаємодії суспільство – освіта – сім'я. На цій основі відбувається становлення системи превентивної освіти як науково обґрунтованого механізму реабілітації [8, с. 72]. Сама профілактична та просвітницька діяльність має органічно вписуватися у національні освітні програми та концепції, спиратися на спеціально створені освітні структури (наприклад, центри психологічного розвантаження при навчальних закладах) та здійснюватися професіоналами, добре підготовленими в цій галузі. У цьому випадку діяльність існуючих організацій із профілактики девіантної поведінки може бути ефективною.

Сьогодні нормативною основою формування та реалізації функціонування системи превентивної освіти є Концепція превентивної освіти дітей та підлітків [5]. У цій концепції інституціоналізовано три рівні превентивного впливу. На першому, найбільш масовому рівні, реалізуються заходи, що забезпечують ефективну соціалізацію людей і формування конструктивних систем цінностей. На другому рівні виявляються індивіди та групи ризику, для яких притаманні схильності до девіантної поведінки, уживаються запобіжні заходи щодо реалізації таких ризиків і надається допомога у подоланні деструктивних тенденцій розвитку. На третьому рівні діє система реабілітації громадян, які вчинили правопорушення. Звичайно, на кожному рівні профілактична та просвітницька діяльність координується з діяльністю держави, органів державної влади та правоохоронних органів. Виділені рівні тісно взаємопов'язані і мають становити єдину систему превентивно-освітньої та виховної діяльності.

В організаційному плані всі рівні превентивної та просвітницької діяльності мають бути об'єднані в комплекс конкретних заходів, навколо якого мають бути побудовані необхідні структури для їх реалізації. В основі такого комплексу має лежати комплексна програма, покликана координувати діяльність усіх установ та організацій, які займаються соціальною та

освітньою профілактикою. Ця програма може бути реалізована шляхом створення в освітніх закладах спеціалізованих превентивних педагогічних (профілактичних) рад за участю представників органів державної влади та місцевого самоврядування, батьків, педагогів, соціальних працівників, дільничних інспекторів.

З погляду процесуально-ціннісного характеру превентивної освітньої діяльності, найбільш важливими питаннями освітнього процесу є посилення його діяльнісного характеру, поєднання викладання навчальних дисциплін з практикою, використання нетрадиційних форм навчання (дебати, збори, дискусії, ділові ігри, референдуми, сократівський діалог) використання потенціалу неформальних лідерів. Необхідно впроваджувати форми залучення здобувачів освіти до процесу превентивного навчання як суб'єктів, у вигляді більшої самостійності як в організації, так і в виборі форм навчання. Надважливою складовою інноваційної спрямованості превентивної освіти в контексті комунікаційних інновацій Нової української школи слід вважати орієнтацію на формування інтелектуально-емоційного фундаменту адекватного інтегрування у соціокультурне та мережно-інформаційне середовище у вигляді соціального та емоційного інтелекту [9, с. 16].

Важливо звернути увагу на використання методології та технологій едьютейменту для забезпечення ефективності превентивно-освітньої діяльності. Використання ігрових технологій як механізму особистісно зорієнтованої перебудови системи превентивної освіти ставить низку складних проблем. Для практики превентивно-освітньої діяльності цінність ігор полягає, перш за все, у тому, що в них можуть досягти успіху діти з низьким академічним рівнем. Швидкість реакції, спритність і винахідливість у таких ситуаціях важливіша за предметні знання. Це підвищує самооцінку людини та сприяє формуванню доброзичливого психологічного клімату. Важливо й те, що ігри розвивають самостійність, спонтанність та комунікативні навички.

У разі масштабного використання мережево-інформаційних технологій можливості превентивно-освітніх технологій значно розширюються. Відеоматеріали та інтернет-технології дуже ефективні у таких галузях, як правове виховання, здоровий спосіб життя, усвідомлення прав особистості тощо. Вони є матеріальною базою для впровадження інтерактивних технологій, кооперативного навчання, поширення соціальної реклами та підготовки кадрів для розширення позанавчальних та соціальних форм діяльності [1, с. 67].

Висновки. У цілому слід констатувати, що ефективними педагогічними механізмами попередження девіантної поведінки у середовищі підростаючого покоління можуть бути як загальні освітні новації, спрямовані на саморозвиток особистості, так і спеціалізовані превентивно-профілактичні програми. Необхідність системного підходу до попередження та мінімізації девіантної поведінки в нашій країні обумовлена як специфікою воєнного стану з різким загостренням інформаційної конфронтації та соціальних проблем, так і наростанням негативних тенденцій у медійно-інформаційному просторі. Система превентивно-освітніх та соціалізуюче-виховних заходів вітчизняної педагогіки має послабити, а в перспективі й нівелювати негативний вплив соціальних факторів на цінності та поведінку людей. Натомість основною проблемою побудови системи превентивно-виховної діяльності в Україні є подолання авторитарно-адміністративного підходу та забезпечення функціонування інститутів, орієнтованих на формування конструктивних цінностей засобами освіти. Основні структурні елементи превентивно-виховної системи визначаються комплексом педагогічних цілей та завдань, на основі яких розробляються функціональні імперативи системи та набір методик й інструментів для їх реалізації. Найбільш принципові відмінності нової моделі превентивно-освітньої діяльності полягають у тому, що вся сучасна освіта є превентивною, і як основний зміст превентивної освітньої діяльності в ній виступають соціоцентричні

орієнтири соціалізації, а як її суб'єкт розглядається особистість. Превенція у тій чи іншій формі має бути компонентом будь-якого соціально-педагогічного процесу як його атрибут, що істотно підвищує соціоцентричний потенціал та позитивний зміст міжсуб'єктної взаємодії. Основним напрямом подальших досліджень має бути обґрунтування шляхів інтеграції превентивно-освітніх цілей та інструментарію у сучасні реформи вітчизняної системи освіти.

Список використаних джерел

1. Братаніч Б. В., Савченко В. А. Методологічний вимір філософських досліджень освіти інформаційного суспільства. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2022. № 2. С. 63–70.
2. Бутенко С. Основні аспекти превентивного виховання дітей та підлітків в історії педагогіки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 38 (1). С. 146–152.
3. Денисюк В. О. Теоретико-методичні аспекти превентивного виховання студентської молоді. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (1). С. 125–127.
4. Дубчак Л. С. Превентивний потенціал освіти: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 251 с.
5. Концепція превентивного виховання дітей і молоді. Антологія текстів з реформування освіти в Україні: програми, концепції, проекти / наук. ред.: Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. С. 398–407.
6. Лаврова Л. В., Братаніч Б. В. Культура здоров'я як предмет філософського розгляду. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2021. № 2. С. 108–113.
7. Мочан Т. М. Концептуальні засади превентивного виховання в умовах реформування сучасного суспільства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2017. Вип. 2. С. 32–34.
8. Наумкіна О. А. Превентивність як атрибут сучасної освіти. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2015. № 1. С. 69–75.
9. Романенко М. І., Братаніч Б. В., Куций А. М. Міждисциплінарне розуміння предметності соціального інтелекту. *Гілея: науковий вісник*. 2019. № 2. С. 14–17.
10. Романова О. Підвищення якості превентивного виховання – шлях до формування здоров'язбережувального середовища. *Нова педагогічна думка*. 2016. № 1. С. 152–155.
11. Струкова Т. Превентивний потенціал освітньої діяльності. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2015. № 1–3. С. 108–112.
12. Туркот Т. І. Превентивне виховання дітей та учнівської молоді в руслі вимог Нової української школи. Херсон: Херсон. акад. неперерв. освіти, 2019. 149 с.

References

1. Bratanich B. V., Savchenko V. A. (2022). Metodolohichniy vymir filosofskykh doslidzhen osvity informatsiinoho suspilstva [Methodological dimension of philosophical studies of information society education]. *Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal – Prospects. Socio-political journal*, 2, 63–70 [in Ukrainian].
2. Butenko S. (2021). Osnovni aspekty preventyvnoho vykhovannia ditei ta pidlitkiv v istorii pedahohiky [Main aspects of preventive education of children and adolescents in the history of pedagogy]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences*, 38 (1), 146–152 [in Ukrainian].
3. Denysiuk V. O. (2020). Teoretyko-metodychni aspekty preventyvnoho vykhovannia studentskoi molodi [Theoretical and methodological aspects of preventive education of student youth]. *Molodyi vchenyi – A young scientist*, 10 (1), 125–127 [in Ukrainian].
4. Dubchak L. S. (2009). *Preventyvnyi potentsial osvity: monohrafiia* [Preventive potential of education: monograph]. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
5. Kontsepsiia preventyvnoho vykhovannia ditei i molodi [The concept of preventive education of children and youth]. (2019). *Antolohiia tekstiv z reformuvannia osvity v Ukraini: prohramy, kontsepsii, proekty / nauk. red.: Sukhomlynska O. V., Berezivska L. D. – Anthology of texts on reforming education in Ukraine: programs, concepts, projects / Sci. ed.: Sukhomlynska O. V., Berezivska L. D., Vinnytsia: TOV «TVORY»*, 398–407 [in Ukrainian].

6. Lavrova L. V., Bratanich B. V. (2021). Kultura zdorovia yak predmet filosofskoho rozgliadu [Health culture as a subject of philosophical consideration]. *Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal – Prospects. Socio-political journal*, 2, 108–113 [in Ukrainian].

7. Mochan T. M. (2017). Kontseptualni zasady preventyvnoho vykhovannia v umovakh reformuvannia suchasnoho suspilstva [Conceptual principles of preventive education in the conditions of reforming modern society]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Pedagogika ta psykholohiia – Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series: Pedagogy and psychology*, 2, 32–34 [in Ukrainian].

8. Naumkina O. A. (2015). Preventyvniist yak atrybut suchasnoi osvity [Preventiveness as an attribute of modern education]. *Filosofiia nauky: tradytsii ta innovatsii – Philosophy of science: traditions and innovations*, 1, 69–75 [in Ukrainian].

9. Romanenko M. I., Bratanich B. V., Kutsyi A. M. (2019). Mizhdystsyplinarne rozuminnia predmetnosti sotsialnoho intelektu [Interdisciplinary understanding of the objectivity of social intelligence]. *Hileia: naukovyi visnyk – Gilea: Scientific Bulletin*, 2, 14–17 [in Ukrainian].

10. Romanova O. (2016). Pidvyshchennia yakosti preventyvnoho vykhovannia – shliakh do formuvannia zdoroviazberezhualnogo seredovyschcha [Improving the quality of preventive education - the way to the formation of a health-preserving environment]. *Nova pedagogichna dumka – A new pedagogical thought*, 1, 152–155 [in Ukrainian].

11. Strukova T. (2015). Preventyvnyi potentsial osvitnoi diialnosti [Preventive potential of educational activity]. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii – Director of a school, lyceum, gymnasium*, 1–3, 108–112 [in Ukrainian].

12. Turkot T. I. (2019). *Preventyvne vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v rusli vymoh Novoi ukrainskoi shkoly* [Preventive education of children and student youth in line with the requirements of the New Ukrainian School]. Kherson: Kherson. akad. nepererv. osvity [in Ukrainian].